

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

תכלית המגילה וקנינותיה אינה להזכיר את הצרות שאירעו לישראל, שהרי אין בכך כל תועלת לאדם, אלא כדרך אדם המזהיר את חבריו מפני המעשים הגוררים אחריהם את הצרות, ולכן בכל מקום שמזכיר את הצרה מזכיר גם את החטא שגרם לה, כדי שידע האדם להזהר מהמעשים הללו.

לשון 'איכה' מורכבת משתי מילים 'אי כה', כלומר, היכן נראו דברים כאלו בעולם, והטעם שבאמת באו על ישראל עונשים קשים כל כך, כיון שמחמת חשיבותם וגדלותם העצומה שנתן להם ה', אפילו חטא קטן ביותר היה נחשב כחטא חמור מאד, וכל שכן כאשר חטאו באמת בחטאים חמורים מצד עצמם, שגדל עונשם לאין שיעור.

אמנם כאשר ישובו אל ה', ישוב ה' וירחם עלינו, ינחם אותנו ויבנה בית מקדשינו ותפארתינו, וישפיע רוח קדשו עלינו.

(ב) ומבאר על מה בא עליהם העונש, בָּכוּ תִבְכָּה בְּלִילָה - על כך שבכו כל ישראל במדבר, בלילה של חטא המרגלים, ואמרו שאינם רוצים להכנס לארץ ישראל, והגם שעברו מאז שנים רבות, וְדַמְעָתָה עַל לַחֲיָהּ - עדיין היו דמעות המרגלים קיימות כביכול על הלחי של דור החורבן, כיון שגם בזמן בית המקדש מאסו בקדושה שבארץ ישראל והלכו אחרי טומאת עבודה זרה, אֵין לָהּ מִנְחָם מִכָּל אֲהַבְיָהּ - מכל הנביאים, כי בזמן החורבן התנבאו עליה כולם נבואות לרעה, כָּל רַעֲיָהּ - אפילו המלאכים המלמדים זכות על ישראל בָּגְדוּ בָּהּ עֵתָה, הָיוּ לָהּ לְאִיבִים, ללמד עליה חובה.

(ג) גִּלְתָּהּ יְהוּדָה, וגלות זו לא היתה מתוך עושר ומנוחה, אלא מִעֲנִי וּמִרַב עֲבָדָה שהיו לה קודם הגלות, על ידי הכשדים, ובעת שגלתה הוכפלו צרותיה. וגם לאחר הגלות, כאשר היא יִשְׁבָּה בְּגוֹיִם, עדיין לא מִצָּאָה מְנוּחָה, כיון שפָּל רַדְפִּיָּהּ, אפילו חלש שבחלשים, הִשְׁיִיגוּהָ, כאילו היא נמצאת תמיד בֵּין הַמְּצָרִים, אשר אין לה דרך לברוח.

פרק א (א) אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד, ומזכיר תחילה את הבדידות עצמה, כדי לומר שאף בלא להתייחס לגדולתה הקודמת של ירושלים, היתה זו בדידות עצומה שלא אירע כן לשום אומה [עד שאמרו חז"ל שאפילו בעלי החיים נדדו מארץ ישראל במשך חמשים ושנים שנה לאחר החורבן], ואחר כך מוסיף ואומר שירושלים היתה בתחילה הָעִיר רְבֵתִי עַם - מרובה באוכלוסין באופן מופלג ביותר, שגם אם היו יורדים לדרגת בדידות רגילה היה בכך צער גדול, לאחר שהורגלו להיות עיר גדולה שיושביה מרובים, ונמצא שירדו ממדרגה גבוהה ביותר, אל בדידות עצומה ביותר, עד שֶהָיְתָה כְּאֶלְמָנָה. ועיר זו, שהיתה רְבֵתִי בְּגוֹיִם - מולכת על כל הגויים, שְׂרָתִי בְּמַדִּינֹת - שוררת על כל המדינות, הָיְתָה לְמַס [כאן מזכיר תחילה את גדלותה, כיון שעצם נתינת המס אינה דבר שפל כל כך, שהרי מדינות רבות נותנות מס, אלא שביחס לגדולתה הקודמת הרי זו השפלה גדולה, שצריכה לתת מס לאחרים]. ובפסוק זה מקונן הנביא על שלשה דברים, על ירושלים שנשארה בודדה מיושביה, על ישראל שנהיו כאלמנה ללא שפע רוח הקודש, ועל ארץ ישראל, שנהפכה שררתה לנתינת מס.

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

כל המצוות נחשבות בעיני העולם לדברי חמד, ואפילו המצוות החוקיות שלא התבאר טעמם, ואילו עתה, **בְּנִפְלַע עֲמָה בְּיַד צָר וְאִין עוֹזֵר לָהּ, רְאוּהָ צָרִים וְשָׁחֲקוּ עַל מִשְׁבֶּתֶהָ** - על שבתותיה, כלומר, אפילו המצוות השכליות, כמו שבתות וימים טובים, היו עתה לשחוק בעיני הגויים.

(ח) ומבאר את הטעם לכך שהגויים לעגו למצוות שעשו ישראל, **כִּי חֲטָא חֲטָאָה יְרוּשָׁלַם, עַל כֵּן לְנִיחָה** -ללעג, כמו "מְנוּד רֵאשׁ" (תהלים מ"ד ט"ו) **הִיחָהּ, כְּלוּמָר, כִּשֵׁם שְׂאָדָם מְלוּכְלָךְ** המתקשט בתכשיטים יהיה בכך ללעג וקלס, כך ישראל היו מלאים בחטאים, עד שכאשר עשו מצוה אחת היו בכך ללעג ושחוק, **כָּל מִכְּבֹדֶיהָ - המצוות, שכיבדו אותה קודם לכן, הִזְלוּהָ -** גרמו לה בזיון, **כִּי רְאוּ עֲרוֹתֶהָ -** ראו הכל את החטאים שעשתה, ומחמת שהיו האומות מבזים אותה על המצוות הללו, **גַּם הִיא נֶאֱנָחָה, וְתִשָּׁב אַחֲרָי, כִּי הִתְחַרְטוּ עַל הַמִּצְוֹת שֶׁעָשׂוּ.**

(ט) **טַמְאָתָהּ בְּשׂוּלֶיהָ לֹא זָכְרָה אַחֲרֵיתָהּ -** כמו אדם ההולך ברפש וטיט ושולי בגדיו מתלכלכים, ויכול עדיין לחזור לביתו ולנקותם, אך אם ימשיך ללכת בדרך זו יתלכלך לגמרי, ואין לו תקנה עוד, כך כאשר התחילו להתלכלך בחטאים לא זכרו מה יהיה באחריתם אם ימשיכו בדרך זו, אלא המשיכו בכך עד שהתלכלכו לגמרי, **וְתִרְדַּד פְּלָאִים -** ירדה ירידה מופלגת, המפלואה את כל רואיה, ומחמת ירידה עצומה זו **אִין מְנַחֵם לָהּ -** הסתלקה ממנה השכינה. **רְאָה ה' אֶת עֲנִי, וְאַף שֶׁאִין לִי זְכוּת מִצַּד עֲצָמִי, רְאָה כִּי הַגְּדִיל אוֹיֵב לִהְיוֹת לַתּוֹרָה, וְרֵאוּ לִךְ לַעֲשׂוֹת לַמַּעַן כְּבוֹד שִׁמְךָ.**

(י) ומבאר מה שאמר 'כי הגדיל אויבי', **כִּי יָדוּ פָּרַשׁ צָר עַל כָּל מַחְמֵדֶיהָ -** על בית המקדש וכליו, **כִּי רְאָתָהּ גוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁה -** כביכול ראתה הקדושה את הגויים הבאים לבית המקדש, **אֲשֶׁר**

(ד) והסיבה לעונשים אלו היתה כיון שדרכי ציון המוליכות לבית המקדש היו **כְּאֲבָלוֹת, מִבְּלֵי בְּאֵי מוֹעֵד,** כי ביטלו ישראל את העליה לרגל למקדש, ומחמת כן היו **כָּל שְׁעָרֶיהָ שׁוֹמְמִין, כִּהְנִיחָה נְאֻנָּחִים** על כך שנמנע מהם להקריב קרבנות ולזכות לקדושה, **בְּתוֹלְתֶיהָ נוֹגוֹת -** המון העם אשר בציון היו עצובים על מיעוט העליה לרגל, כי ככל שמתרבים יותר האנשים כך מתרבת הקדושה והשראת השכינה, **וְהִיא -** ציון בעצמה, **מֵרָ לָהּ** על מיעוט קדושתה, ולכן נענשו ישראל לגלות ממנה, ולהיות נרדפים על ידי הכל.

(ה) ומחמת חטאיהם הוסרה מהם השגחת ה', וכיון שהקדושה והטומאה מכוונים זה כנגד זה, מיד כשסרה מהם השגחת ה' התגברו עליהם כוחות הטומאה, עד אשר **הָיוּ צָרִיהָ לְרֵאשׁ -** כל המיצר להם נעשה ראש וחשוב, **אִיבִיחָה שְׁלוֹ -** ואף מי שלא היצר להם אלא רק היה להם אויב, היה יושב בשלווה, **כִּי ה' הוֹגָה -** הסירה מהשגחתו, **עַל רֵב פְּשָׁעֶיהָ, וְהִרְאִיָּה לְכַךְ, כִּי אִפִּילוּ עוֹלָלֶיהָ, שְׂאִינָם רְאוּיִים לַעֲוֹנֵשׁ מִצַּד** ההשגחה, **הִלְכוּ גַם הֵם שְׁבִי לְפָנֵי צָר,** כי כאשר הוסרה מהם ההשגחה וניתנו ליד המקרה, לקו אף אותם שאינם ראויים מצד עצמם לעונש.

(ו) אחרי שאף העוללים הלכו בשבי, גלתה שכינה עמהם, **וַיֵּצֵא מִבֵּית צִיּוֹן כָּל הַדָּרָה, וְהִינֵנו הִשְׂרָאֵת** השכינה שהיתה בה, והטעם לעונש זה, **כִּי הָיוּ שְׂרִיחָה כְּאֵילִים לֹא מְצָאוּ מְרַעָה, וְכִמוּ שֶׁהֵאִילִים שְׂאִינָם מוֹצָאִים מְרַעָה עוֹזְבִים אֶת יַלְדֵיהֶם** [וכמו שנאמר (ירמיהו י"ד ה')] **"כִּי גַם אֵילָת בְּשָׂדֶה יִלְדָה וְעֵזוֹב כִּי לֹא הָיָה דְשָׂא"י,** כך היו השרים עוזבים את ההמון, ולא הוכיחו אותם ולא לימדו אותם, ומחמת כן נענשו **וַיִּלְכוּ בְּלֹא כֹחַ לְפָנֵי רִידָה.**

(ז) **זָכְרָה יְרוּשָׁלַם יְמֵי עֲנִיָּה וּמְרוֹדֶיהָ, כָּל מַחְמֵדֶיהָ אֲשֶׁר הָיוּ מִימֵי קֶדֶם -** כי בימי קדם היו

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

- כל זמן שאני מלוכלכת בחטאי, אבל כשאטהר מחטאי יחזירני אליו, וכאשה נדה, העתידה להטהר לבעלה.

(יד) נִשְׁקַד עַל פְּשְׁעֵי בְּיָדוֹ - העונש שנותן ה' על חטאי [ועונש זה מכונה 'עול פשעי'] הוא 'נשקד', נחשב כנקודות קטנות לעומת מה שהיה ראוי לי, אך כיון שהחטאים רבים כל כך, לכן אף אותן נקודות קטנות הן רבות מאד, עד אשר יִשְׁתַּרְגְּוּ - [יטפסו] **עָלוּ עַל צְוֹאֲרֵי, הַכְּשִׁיל כְּחֵי** לחזור אליו בתשובה שלמה, בכך שִׁתְּנֵנִי ה' **בְּיָדֵי** הגויים המוסיפים להחטיא אותנו עוד ועוד, עד שמחמת כן **לֹא אוֹכַל קוֹם** לשוב אל ה'.

(טו) סֵלָה כָּל אֲפִירֵי ה' בְּקֶרְבֵי - פינה והוציא ה' את כל הצדיקים מירושלים, כי לפני החורבן כבר גלו כל תלמידי החכמים והצדיקים בגלות יכניה מלך יהודה, וכיון שהתמעטו הצדיקים המגינים על העיר, **קָרָא עָלַי מוֹעֵד** - ייעד לי זמן שבו יבואו האויבים, **לְשַׁבֵּר** גם את **בְּחוּרֵי** - הצדיקים שנותרו בעיר. **גַּת דְּרָךְ ה' לְבַתּוֹלַת בַּת יְהוּדָה** - ואת שאר העם הרגו כפי שסוחטים ענבים בגת, לעשות מהם יין.

(טז) עַל אֵלֶּה - מחמת הבכי על כל הדברים הללו, **אָנִי** נקראת בפי הכל בתואר **'בוֹכָה'**, הבוכה בתמידות, **עֵינַי עֵינַי יִרְדָּה מֵיָם** מעצמה, **כִּי רָחַק מִמְּנֵי** מלך המשיח הנקרא **מְנַחֵם, מְשִׁיב נְפֹשֵׁי**, וטעם ריחוקו הוא כיון שֶׁהָיוּ **בְּנֵי שׁוֹמְמִים**, שאין מי שילמדם תורה ומצוות, **כִּי גָבַר אוֹיֵב** בעצתו הרעה, להדיח אותי ואת בני מהתורה והמצוות, ובכך להרחיק את הגאולה.

(יז) פְּרָשָׁה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ דֶּרֶךְ צַעַר וְשֹׁבֵר, עד שֶׁאֵין **מְנַחֵם לָהּ**, וצערה הוא בזוכרה כי **צוּהָ ה' לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרִיו** - מחמת חֲטָאֵי עַם יַעֲקֹב צִוּוּהָ ה' שֶׁהָיוּ הצרים סביביו, ועל ידי זה **הִיָּתָה יְרוּשָׁלַם**

צוּתָה לֹא יָבֹאוּ בְּקֶהֱל לָךְ, ומחמת כן פרחו הקדושה ממקומה, ולכן יכלו הגויים לשלוט בבית המקדש, כי כבר התחללה קדושתו.

(יא) טעם נוסף לכך שראוי לך לרחם עלינו, כי ירדנו עד כדי כך **שֶׁכָּל עַמָּה נֶאֱנָחִים וּמִבְּקָשִׁים לֶחֶם, נִתְּנוּ מִחַמְדֵיהֶם בְּאֹכַל כְּדֵי לְהָשִׁיב נְפֹשׁ, רָאָה ה' וְהִבִּיטָה בִּי הִיָּתִי זֹלָלָה** - התבזיתי בפני כל העמים, וכיון ששם ישראל משותף בשמך יש בכך בזיון גם לכבוד שמך, וראוי לך לעשות למען כבוד שמך המחולל.

(יב) פונה עתה אל האומות ואומר להם, **לֹא אֲלֵיכֶם כָּל עֲבָרֵי דְרָךְ** - אתם, האויבים העוברים על דרך ה', אין הצרות שלי מתייחסות אליכם כלל, ואינן מכוחכם, ולכן אין לכם להתפאר בהם, והראיה לכך, **הִבִּיטוּ וּרְאוּ, אִם יֵשׁ בְּעוֹלָם** עוד אומה שיש לה **מִכְּאוֹב כְּמִכְּאֹבֵי אֲשֶׁר עֹלָל לִי,** ואם היה הדבר בדרך הטבע, היה מזדמן הדבר גם לאומה אחרת שיקרה לה כן, ומכך שלא אירע דבר כזה לשום אומה בעולם, זו ראיה שהכל בא עלי כעונש מה'. וראיה נוספת לכך, כי כל מה שבא עלי, הוא **אֲשֶׁר הוֹגָה** - אמר ה' ביד עבדיו הנביאים **בְּיָוִם חֲרוֹן אַפּוֹ,** כאשר שלח אותם להוכיח ולהזהיר מפני הפורעניות שיבואו, וכיון שהיתה התראה מאת ה' על כל הדברים הללו, בודאי זהו עונש שבא ממנו בהשגחה פרטית, ואין לכם מה להתגאות בכך.

(יג) וכיון שהוכחתי בראיות כי **מִמְרוֹם שָׁלַח ה' אֶת הָאֵשׁ בְּעַצְמָתִי, וַיִּרְדָּנָה** - בודאי הוא בחסדו גם יפריש ויוציא ממני את הצרות [ויירדנה] הוא מלשון רדיית הפת, הוצאתה מן התנור]. ואמנם ה' **פָּרַשׁ רֶשֶׁת לְרֹגְלֵי,** אך לא היה זה כדי להרע לי, אלא **הִשְׁבִּינֵי אַחוֹר** - כדי להשיב אותי אליו [בדומה לרשת שפורשים לבעלי חיים כדי לצוד אותם ולהנות מהם, ולא כדי להורגם], וגם כאשר **נִתְּנֵנִי ה' שְׂמָמָה,** הרי זה רק **כָּל הַיּוֹם דְּוָה**

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

לְקַרְא כְּלָם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שְׁכֵם אֶחָד", וַיְהִי כַּמְנִי - יהיו גם הגויים בדרגה גבוהה יותר, ויהיו כמו עם ישראל לעבוד את ה'.

(כב) וכיון שהם רעים כל כך, לכן אבקש כי אותם גויים שאינם ראויים לאותו יום שבו יעבדו גם הם את ה', **תָּבֵא כָּל רְעֵתְם לְפָנַי, וְעוֹלָל לָמוֹ כַּאֲשֶׁר עוֹלְלָתָ לִי עַל כָּל פְּשָׁעַי** [ולשון 'עולל' נאמרת על המעשה עצמו ולא על התכלית הרצויה, כי אצל ישראל היו היסורים לתכלית טובה, ואילו בקשתינו היא שאל הגויים יבואו היסורים עצמם, אך ללא התכלית הטובה שהיתה לנו, ולכן אמר לשון 'עולל'], **כִּי בַגְלַל הַגּוֹיִים הַלְלוּ רַבּוֹת אֲנַחְתִּי, וְלִבִּי דָוָי.**

פרק ב (א) [הפסוקים הבאים מתפרשים בדרך תנחומים לישראל, להראות את גודל חסדיו של ה' אפילו בעת העונש]. **אֵיכָה יַעִיב בְּאִפּוֹ ה' אֶת בֵּית צִיּוֹן** - כאשר עלה במחשבתו של ה' להעיב ולהחשיך את בית ציון [ולכן נאמר 'יעיב', בלשון עתיד], רצה שלא יאבדו ישראל לגמרי, ולכן **הַשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם לָאָרֶץ אֶת הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה הַמְּכוּנָה תַּפְאֲרַת יִשְׂרָאֵל**, שכביכול תלך בגלות יחד עם ישראל, **וְלֹא זָכַר כְּבִיכּוֹל שֶׁהַשְּׂכִינָה הַיָּדוּם רַגְלָיו, בְּיוֹם אִפּוֹ**, ועל ידי שהשכינה עמנו בגלות, בטוחים אנו שניגאל.

(ב) הגדיל ה' חסדו בכך שלא העניש מיד בנפשות, אלא תחילה **בָּלַע ה' וְלֹא חָמַל רַק אֶת כָּל נְאוֹת יַעֲקֹב**, שהם הבתים, **הָרִס בְּעִבְרָתוֹ רַק אֶת מִבְצָרֵי בֵּית יְהוּדָה, הַגִּיעַ לָאָרֶץ**, שמא על ידי זה יחזרו בתשובה, ועל ידי ששפך תחילה חמתו על עצים ואבנים, לכן גם כאשר העניש את ישראל בעצמם, היה די בכך **שֶׁחָלַל מִמְּלָכָה וְשָׂרֵיהָ**, ולא נהרגו כולם.

(ג) **גָּדַע בְּחָרֵי אֵף כָּל קֶרֶן יִשְׂרָאֵל, הִשִּׁיב אַחֲרָיו יָמֵינוּ** - היה נראה כאילו השיב לאחור את מידת

לְנִדָּה בְּיַנְיָהֶם, כי הסתלקה ממנה השראת השכינה, כאילו היתה נדה, מרוחקת.

(יח) כיון שהיה עונשם של ישראל גדול מאד, ולא רצו שיתחלל שם ה' בגויים, לכן הצדיקו עליהם את הדין ואמרו, **צְדִיק הוּא ה' בְּעוֹנֵשׁ שְׁנַתָּן לִי, כִּי כִּי פִּיהוּ מְרִיתִי, שָׁמְעוּ נָא כָּל הָעַמִּים**, מה גרם לי החטא, **וְרָאוּ מְכַאֲבֵי שְׂאִירַע לִי מַחֲמַת כֹּךְ, בְּתוֹלְתֵי וּבְחוּרֵי שְׂלֵא טַעְמוֹ טַעַם חֲטָא, הֶלְכּוּ בְּשִׁבִי**, בגלל עוונותי.

(יט) **קְרָאתִי לְמַאֲהָבִי** - החשבתי והגדלתי את האומות [ו'קראתי' הוא לשון גדולה וחשיבות, כמו "קראתי בשם בצלאלי" (שמות ל"א ב)], **הִמָּה רְמוּנֵי** - הם היטו את לבבי מאחרי ה', עד אשר אפילו כשכִּהְנִי וְזִקְנִי בְּעִיר גְּוֵעוּ לֹא רִיחַמְתִּי עֲלֵיהֶם, **כִּי בִקְשׁוּ אֶכְּל לָמוֹ וַיִּשְׁיבוּ אֶת נַפְשָׁם**, ואפילו אוכל להשיב נפש לא נתתי להם [כמו שנאמר (יחזקאל ט"ז מ"ט) בתוכחה לאנשי ירושלים "הִנֵּה זֶה הָיָה עֶזְרָא שְׁדָם אֲחֻזְתָּךְ, גְּאוֹן שְׁבַעַת לָחֶם, וְשִׁלּוֹת הַשֶּׁקֶט הָיָה לָהּ וְלִבְנוֹתֶיהָ, וַיֵּד עָנִי וְאֶבְיוֹן לֹא הִחְזִיקָה"].

(כ) **רָאָה ה' כִּי עַתָּה שִׁנְעַשָׂה צָר לִי מְרֹב הַצְּרוּת, וּמַעֲי חֲמַרְמְרוּ** [-התכווצו], ובאמת כעת כבר **נִהְפָּךְ לִבִּי בְּקֶרְבִּי** לחזור למוטב, **כִּי יָדַעְתִּי שְׁמִרוֹ מְרִיתִי**, אך לא הועיל לי הדבר, כי עדיין **מִחוּץ שִׁפְלָה חָרַב, בְּבֵית הִיתָה אֵימָה כְּמֹת.**

(כא) ואם היה הדבר בצינעא לא היה הדבר קשה בעיני כל כך, אך עתה **שָׁמְעוּ כָל הַגּוֹיִים כִּי נִאֲנָחָה אָנִי**, ועל כך **אֵין מְנַחֵם לִי** - איני יכולה לקבל תנחומים, **כָּל אִיבֵי אֲשֶׁר שָׁמְעוּ רְעֵתִי, שָׁשׂוּ, כִּי יָדְעוּ שֶׁאֲתָה עֹשֵׂתָ**. אך ראה את ההבדל ביני לבינם, כי בעוד הם שמחים על צרותי ומפלתי, תפילתי תמיד היא לטובת הגויים, ובקשתי היא שהבאת יום קראת - שיבוא היום שעליו התנבא צפניה (גי ט') **כִּי אֶזְ אֶהְפָּךְ אֶל עַמִּים שְׂפָה בְּרוּרָה**

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

שמצא מקום לבית המקדש, וחילל את הכהונה, שעיקרה היא העבודה בבית המקדש.

(ז) מבאר כיצד יכלו הגויים לשלוט בבית המקדש, והרי הוא מכוון כנגד המקדש של מעלה, כי זנח ה' את מִזְבְּחוֹ - מקדש של מעלה, ועל ידי זה נֶאֱרָר [-ביטל] את מִקְדָּשׁוֹ של מטה, הַסְּגִיר בְּיַד אוֹיֵב רק את חוֹמַת אֶרְמוֹנוֹתֶיהָ, שכבר לא היתה בהם קדושה, ועל ידי זה יכלו לשלוט בהם, עד שקול של שמחה נִתְּנוּ האויבים בְּבֵית ה', כִּיּוֹם מוֹעֵד - כשמחה שיש ביום מועד.

(ח) חֶשֶׁב ה' לְהַשְׁחִית את חוֹמַת בַּת צִיּוֹן, מיד כאשר נָטָה קוֹ לייסדה, כמו שנאמר (ירמיהו ל"ב ל"א) "כִּי עַל אֲפִי וְעַל חֲמָתִי הִיָּתָה לִי הָעִיר הַזֹּאת לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנִינוּ אוֹתָהּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה לְהַסְיֶרָה מֵעַל פְּנֵי", לֹא הֵשִׁיב יְדוֹ מִבַּלְעַ - לא חזר בו ממחשבה זו עד שאכן השחיתה, וַיֵּאָבֵל - עשה כאבלים את הַחַל [-חומה נמוכה] וְחוֹמָה, יַחְדָּו אִמְלָלוּ.

(ט) בא ללמד עתה את חשיבות התורה ולומדיה, כי טָבְעוּ בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ, ולא שלטה בהם יד אויב, כיון שהם נתנו כבוד לתורה בכך שנפתחו מאליהם לכבוד ארון הברית בעת חנוכת בית המקדש, אֲבָד וְשִׁבַר בְּרִיחֶיהָ כדי שלא יעכבו את טביעת השערים, ולעומת זאת, מִלְכָּה וְשָׂרִיָּה נשבו בְּגוֹיִם כיון שאִין תוֹרָה - בחטא ביטול תורה, והיה ביטול תורה זה גַּם בזמן שִׁנְבִיאִיָּה עדיין לֹא מִצְאוּ חֲזוֹן מֵה', כלומר, קודם שהתנבאו הנביאים נבואות קשות על החורבן, והיה להם עדיין רב טוב, מכל מקום לא עסקו בתורה כראוי.

(י) ועוון זה של ביטול תורה היה גדול כל כך, עד שעל ידו יִשְׁבּוּ לְאֶרֶץ יְדֻמוּ וְזָקְנֵי בַת צִיּוֹן - הושיב נבוכדנצר על הארץ את זקני הסנהדרין, הָעֵלּוּ עִפְרָיִם וְרַאשֵׁי, חָגְרוּ שָׂקִים, הוֹרִידוּ לְאֶרֶץ רֵאשׁוֹן

הרחמים בכך שנהרגו הצדיקים [כמו שיאמר בפסוק הבא], אך באמת עשה כן מִפְּנֵי אוֹיֵב - מפני המקטרג, שלא יקטרג על כל ישראל, כי מיתת הצדיקים מכפרת על עוון הדור. וַיִּבְעַר בְּיַעֲקֹב כָּאֵשׁ לְהַבֶּה אֶכְלָה סְבִיב, כלומר, תחילה היתה האש רק סביב לירושלים, בעשרת השבטים, ולא בתוך ירושלים, כי עדיין המתין להם ה' שמא יחזרו בתשובה.

(ד) מוסיף לתאר את חסדי ה', כי בתחילה רק דָּרַךְ קִשְׁתּוֹ להיראות כְּאוֹיֵב, כדי להטיל יראה על ישראל, שמא יגרום להם הפחד לחזור בתשובה, נֶצַב יְמִינוֹ כְּצַר - את 'ימינו', שזו מידת הרחמים, העמיד בכך שנראה כאילו הוא צר, כלומר, כשם שהרופא הצריך לחתוך אבר מהחולה כדי לרפאותו מעורר את מידת הרחמים שלו על החולה כדי לעשות מעשה אכזריות של חיתוך האבר החולה, כך ה' השתמש במידת הרחמים וַיִּהָרַג על ידה כָּל מַחְמַדֵי עֵינַי - את הצדיקים, כדי שמיתת הצדיקים תכפר על כל הדור, ולא ייהרגו כולם. ועוד זאת עשה, שרק בְּאֶהֱל בַת צִיּוֹן, על עצים ואבנים, שֶׁפָּךְ כָּאֵשׁ חֲמָתוֹ, אך לא על ישראל עצמם.

(ה) אף שעדיין לא שבו ישראל בתשובה, הָיָה ה' רק כְּאוֹיֵב [-ולא 'אויב' ממש], בָּלַע רק חלק מִשְׂרָאֵל [ולא את כולם], בָּלַע כָּל אֶרְמוֹנוֹתֶיהָ, שְׁחַת מִבְּצָרָיו, כדי לשפוך חמתו על עצים ואבנים של ארמונות ומבצרים, ולא על נפשות ישראל, וַיָּרֶב בְּבֵית יְהוּדָה תִּאֲנִיָּה וְאֲנִיָּה - צער ויללה.

(ו) וַיִּחַמַּס כְּפִי שָׁפוּ - הכרית את בית קדש הקדשים כפי שמכריתים ירקות גינה, שְׁחַת מוֹעֵדוֹ - החרִיב את בית המקדש, ששם נועד ה' עם ישראל, שֶׁכַּח ה' בְּצִיּוֹן מוֹעֵד וְשִׁבַת מרוב הצרות שבאו עליהם, וַיִּנְאֶץ בְּזַעַם אָפוֹ מִלְּךָ וְכָהֵן - מחמת האף והחימה לא השגיח על מלכות בית דוד, שדוד המלך הוא שלא נתן שינה לעיניו עד

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

לכך, כי נביאִיךָ [-נביאי השקר] חזו לך שוא ותפל - דברים שאין בהם טעם, ולא גלו על עונֶיךָ להשיב שְׁבוּתֶיךָ, ויחזו לך משׂאות שׂוֹא, ומדוּחִים - דברים שהדיחו אתכם מהדרך הטובה.

(טו) סִפְקוּ עֲלֵיךָ פְּפִים כָּל עֲבְרֵי דָרְךָ, שְׂרָקוּ דֶרֶךְ פְּלִיאָה מוֹפְלֶגֶת, ויִנְעוּ רֵאשִׁים כמצטערים על בַּת יְרוּשָׁלַם, הַזֹּאת הָעִיר שֶׁיֵּאמְרוּ שֶׁהִיִּתָה כְּלִילַת יָפִי במעלותיה, מְשׁוּשׁ לְכָל הָאָרֶץ, ועתה היא מלוכלכת בחטאים כל כך.

(טז) פָּצוּ עֲלֵיךָ פִּיהֶם כָּל אֲיִבֶיךָ, שְׂרָקוּ ויִחַרְקוּ שׁוֹן, אָמְרוּ בְּלַעְנוּ [-השחתנו], אֵךְ זֶה הַיּוֹם שְׂקוּיִנְהוּ, מְצָאנוּ, רָאִינוּ.

(יז) עֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם, כי התקיימו כל הקללות הכתובות בתורה, ואפילו אלו שאינן כתובות, אלא רק 'אשר זמם', שהיו במחשבה, גם הם באו, וכמו שנאמר (דברים כ"ח ס"א) "גם כל חֲלֵי וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כָּתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם ה' עֲלֵיךָ עַד הַשְּׁמָדֶיךָ", אך עם כל זה נהג עמנו ה' בחסד ורחמים, כי בַּצַּע [-חילק] את אֲמָרְתוֹ אֲשֶׁר צָוָה מִיַּמֵּי קִדְּם, שאמר בנבואה (שם) "עַד הַשְּׁמָדֶיךָ", וביטל ה' את החלק הזה של הקללה, שלא יבוא על ישראל, אלא שפך חמתו בכך שֶׁהָרַס את בית המקדש וְלֹא חָמַל, ויִשְׁמַח עֲלֵיךָ אוֹיֵב, ובכך שהרים קֶרֶן צְרִיף.

(יח) והטעם שהתבטלה קללה זו, כיון שמרוב הצרות צָעַק לְבָם של ישראל אֶל ה', עד שביטל מעליהם גזירה זו. חוֹמַת בַּת צִיּוֹן, הַזְּרִידִי כַּנְחַל דְּמַעָה יוֹמָם וְלַיְלָה, אֶל תִּתְּנֵי פּוֹגַת לְךָ - אל תפסיקי מלבכות, אֶל תִּדְּם בַּת עֵינֶיךָ [-השחור שבעין, כמו שנאמר (תהלים י"ז ח')] "שְׁמַרְנֵי כְּאִישׁוֹן בַּת עֵינֶיךָ".

(יט) קוֹמֵי רִנֵּי [-הרימי קול בכי] בְּלַיְלָה, לְרֵאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת, שְׂפָכֵי כַּמִּים לְבָד נִכַח פָּנֵי ה'. שְׂאֵי

בְּתוֹלַת יְרוּשָׁלַם - הצדיקים שלא חטאו מעולם, ומכונים 'בתולות ירושלים'.

(יא) כָּלוּ בְדַמְעוֹת עֵינַי, חֲמַרְמְרוּ [-התכווצו] מְעֵי, נִשְׁפָּף לְאָרֶץ כְּבִדִי עַל שֶׁבַר בַּת עַמִּי, בְּעֵטֶף עוֹלָל וַיּוֹנֵק בְּרַחְבוֹת קֶרְיָה, כי בעוון זה של ביטול תורה לקו גם עוללים ויונקים שלא טעמו טעם חטא.

(יב) לְאִמָּתֶם יֵאמְרוּ אֵיךְ דָּגוּ וַיָּנוּ, בְּהִתְעַטְּפֶם כְּחֶלֶל בְּרַחְבוֹת עִיר, בְּהִשְׁתַּפֵּף נַפְשָׁם אֶל חֵיק אִמָּתֶם.

(יג) עתה מתאר את ההפלגה העצומה שהיתה בעונשם של ישראל, וכנגד זה את ההפלגה לטובה שתהיה להם לעתיד לבוא, מֶה אֲעִידֶךָ - מה העדים שאביא לך על חטאיך, והרי אין בזה צורך כלל, כיון שהדברים מפורסמים ואינם צריכים ראיה, מֶה אֲדַמָּה לְךָ - את מי אדמה לך שקיבל עונש כמותך, הַבַּת יְרוּשָׁלַם, והרי מעולם לא היתה אומה שנענשה כל כך. וכנגד הנחמה שעתידה לבוא אומר לה, מֶה אֲשׁוּה לְךָ וְאֶנְחַמְךָ - את מי אוכל להשוות לך שתהיי כמותו ועל ידי זה תתנחמי, והרי לעתיד לבוא תהיה הנחמה באופן מופלג כל כך שלא היה לשום אומה, ותהיה מעלת ישראל יותר ממלאכי השרת, בְּתוֹלַת בַּת צִיּוֹן - ואז יהיו כולם צדיקים המכונים 'בתולות', שלא טעמו טעם חטא, כִּי גְדוֹל פִּיִם שְׂבָרֶךָ - כי המכאובים והיסורים הבאים עלייך דומים לים, שכל המים שבעולם זורמים אליו ואינו מתמלא, כך על אף כל היסורים שבאים על ישראל, אינם כלים, מִי יִרְפָּא לְךָ, כי אין לישראל רופא חיצוני, אלא כאשר הם שבים בתשובה, הם מרפאים את עצמם.

(יד) וכנגד מה שאמר (פסוק י"ג) שהיו חטאיה גדולים ומפורסמים ביותר, מבאר את הטעם

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

(ג) וישראל מנחמים עצמם לומר שאין להם להתניאש מהגאולה, כי **אֵךְ בִּי יָשֹׁב יִהְיֶה יָדוֹ כָּל הַיּוֹם** - דרכו של ה' תמיד היא לשוב ולהפוך את הנהגתו עמנו לטובה, לאחר שנשוב בתשובה.

(ד) עתה מקוננת כנסת ישראל ואומרת, **בָּלָה בְּשָׂרֵי וְעוֹרֵי, שִׁבְרַת עֲצָמוֹתַי, וְכִמוֹ שָׁמַי שֶׁנִּשְׁבְּרוּ עֲצָמוֹתַי וְהוֹשַׁחְתִּי בְּשָׂרִי וְעוֹרִי שׁוֹב אֵין לִי רְפוּאָה, כִּךְ לֵאחֲרַי שֶׁנִּלְקַחוּ מִיִּשְׂרָאֵל כָּל הַצְּדִיקִים, חֲשָׁשׁוּ שֶׁאֵבְדָה תְּקוּוֹתֵם.**

(ה) ואמנם לפעמים נענש האדם על ידי כעס הבא פתאום, ואז יש תקווה שיסור הכעס ותסור המכה, אך עתה **בָּנָה עָלַי וַיִּקְרָא רֹאשׁ** -מין עשב מר] **וּתְלָאָהּ**, כלומר, היו הצרות והיסורים מסודרים ובנויים בתחבולות רבות כדרך שבונים בנין, להביא עלי את הדברים על ידי סיבות רבות ושוונות.

(ו) **בְּמַחְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי**, כי לא ראיתי כלל אור בנבואה זו, **כִּמְתִּי עוֹלָם** שנשכח זכרם מלב, כך נראה שאין לנו תקווה להתרפא.

(ז) וכאילו **גָּדַר ה' בְּעַדֵּי** את דרכי התשובה, **וְלֹא אֶצְאָה** מהעוונות ומהיסורים שבאו עלי, **הַכְּבִיד נִחַשְׁתִּי** - את המעשים המשולים ל'ניחושתי', שהם אכילה ושתיה ושאר צרכי הגוף, שניתן לעשותם לשם שמים וניתן לעשותם לשם עבירה, הכביד עלי את היצר הרע, להיטמא במעשים אלו.

(ח) ומחמת שנטמאתי בחטאי, **גַּם בִּי אֶזְעַק וְאֶשׁוּעַ, שְׁתֵּם תִּפְלְתִי**, כי אין תפילתי טהורה וראויה לעלות למעלה.

(ט) וכל כך הוכבד עלי עול היצר הרע [המוזכר בפסוק ז'], עד אשר יצר זה **גָּדַר דְּרָכַי בְּגִזִּית** - חסם את דרכי התורה והמצוות שלי באבני גזית גדולות, ועל ידי זה **נִתְיַבְתִּי עוֹה** - הרגילני בדרכים אחרות, מעוותות ורעות.

אֲלֵיוּ כָּפַיְךָ לְבַקֵּשׁ עַל נַפְשִׁי עוֹלָלִיךָ, הָעֲטוּפִים בְּרָעַב בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת.

(כ) **רָאָה ה' את צרותי, וְהִבִּיטָה** על כל העוונשים שבאו עלי, **לְמִי מֵהָאוֹמוֹת עוֹלָלְתָּ כֹּה, אִם אֵירַע לָהֶם שֶׁתֵּאֱכַלְנָה נַשִּׁים פְּרִיָם, עַלְלֵי טַפְּחִים.** ורוח הקודש משיבה להם, **אִם יִהְרַג בְּמִקְדָּשׁ ה' כֹּהֵן וְנָבִיא, כִּי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֶת זִכְרִיהָ בֶן יְהוּדָע שֶׁהָיָה כֹהֵן וְנָבִיא, לֵאחֲרַי שֶׁהוֹכִיחַ אוֹתָם עַל חֲטֵאֵיהֶם.**

(כא) **שָׁכְבוּ לְאַרְצֵי חוּצוֹת, נַעַר וְזָקֵן, בְּתוֹלְתֵי וּבְחוּרֵי נָפְלוּ בְּחָרֵב. הִרְגַת בְּיוֹם אֶפְרָי, טַבְחַת לֹא חֲמַלְתָּ.**

(כב) אומרים עתה ישראל לקדוש ברוך הוא, הרי אם **תִּקְרָא כְיוֹם מוֹעֵד מְגוּרֵי מִסְבֵּיב**, כלומר, כשם שכל האומות התאספו כעת להלחם בי, הרי אם היית קורא להם לשפוט אותם על עוונותיהם, כאשר נשפטתי אני, **וְלֹא הָיָה בְיוֹם אֶפְרָי ה' פְּלִיט וְשָׁרִיד** מהם, כי עוונותיהם מרובים משלי, ובודאי היו מתחייבים כליה גמורה, אלא שאין אתה שופט אותם כלל, ואילו אותי אתה שופט על ידם, ולכן **אֶשְׁרֵר טַפְּחַתִּי וְרִבִּיתִי, אֵיבֵי כָלֵם.**

פִּרְקָה ג (א) מִקוֹנֵן עֵתָה הִנְבִּיא וְאוֹמֵר, אֲנִי הַגֹּבֵר רָאָה בְּמַחְזָה הִנְבּוּאָה אֶת הָעֵנִי - היסורים העתידיים לבוא בזמן החורבן, שהוא **בְּשִׁבְט עֶבְרָתוֹ** - בדרך כעס ונקמה, ולא בדרך חמלה ורפואה, כפי שחותר הרופא את המכה כדי להציל את שאר הגוף.

(ב) ראיתי במראה הנבואה **שְׂאוֹתֵי נְהַג** - הנהיג אותי ה' בידו, **וַיִּלְחָךְ** - הראני את ישראל ההולכים בגלות לבדם, ללא הנהגה שיאחזו ה' בידם, והכל היה רק **חֲשָׁךְ וְלֹא אֹר**, ואילו היו אלו יסורים שתכליתם לרפא ולהיטיב, היה ה' מראה לו גם אור בתוך החושך.

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

(יח) וְאָמַר בְּרֹב יְאוּשִׁי, אֶבְדֹּ נַצְחִי וְתוֹחֲלֹתַי מֵה'
- מה שקיותי וייחלתי להיות נצחי וקיים לעולם,
אבדה תקוה זו.

(יט) זָכַר נָא ה', כִּי עָנִי - הִיסוּרִים שְׂבָאוּ עָלַי
עתה, וּמְרוֹדֵי - ומה שמרדתי בתחילה בה', הוא
אצלי עתה לְעֵנָה וְרָאשׁ - כמו מאכל ומשקה
מרים מאד, כלומר, אנו מתחרטים עתה על
העוונות הללו.

(כ) זָכוֹר תִּזְכֹּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים בַּפְּסוּק
הקודם, וְתִשׁוּחַ עָלַי נַפְשִׁי - תסייע לי שתהא
נפשי כנועה אליך, ולא אמרוד עוד.

(כא) זֹאת - אֶת הָאֲמוּר בַּפְּסוּק הַבֵּא, אֲשֵׁיב אֶל
לְבִי, עַל כֵּן אוֹחִיל - לכן אייחל לה'.

(כב) וְמָה הוּא הַדְּבָר שֶׁאֲשֵׁיב אֶל לִבִּי, חֲסָדֵי ה'
כִּי לֹא תִמְנֶנּוּ - בזה שנהג עמנו ה' בחסד, שלא
תמנו בתוקף הצרות, רואה אני כִּי לֹא כָלוּ
רַחֲמָיו.

(כג) חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֲמוּנָתְךָ - מֵה שֶׁאֲנִי
רואה שבכל בוקר מתחדשים חסדים חדשים
מאת ה', זה מרבה ומחזק את האמונה בליבי.

(כד) עַד שֶׁמְרֹב הָאֲמוּנָה, חֲלָקֵי ה' אֲמָרָה נַפְשִׁי -
נפשי אומרת שה' הוא חלקה, עַל כֵּן אוֹחִיל -
אקווה] לו.

(כה) אומר הנביא לישראל, אין לכם להתייאש
מהגאולה, כִּי טוֹב ה' לְקוֹ - למקווים לו, לְנַפְשׁ
תְּדַרְשֶׁנוּ - לנפש הדורשת ממנו שיוליכנה בדרך
הטוב.

(כו) טוֹב ה', וְיַחִיל וְדוּמָם - לְמִי שֶׁהוּא מֵיִחַל
בדממה ומצפה לְתִשׁוּעַת ה' [ונרמז בכך גם שטוב
ה' לְמִי שֶׁהוּא יַחִיל וְדוּמָם לְתִשׁוּעַת ה', כלומר,
שעיקר תקוותו ואבלותו היא על צער השכינה,
ומצפה לתשועת ה', ואינו מרגיש בצרת עצמו,
ולפי זה 'דומם' הוא מלשון אבלות].

(יז) דָּב אַרְבַּ הוּא לִי - הִיצַר הָרַע נוֹהֵג עִימִי כְדוֹב
האורב להחטיאני, וכאשר בא להענישני הרי הוא
כְּאֲרִי בְּמִסְתָּרִים, המסתתר וממתין לטרף,
והורגו מיד, כך באה עלי הצרה בפתע פתאום.

(יח) וּמִתּוֹךְ שֶׁרָצָה הִיצַר לְהַחְטִיאֲנִי, דְּרָכַי סוּרָר -
הניח בדרך התורה והמצוות שלי 'סירים', קוצים
וברקנים, כדי שלא אוכל לקיימם כראוי,
וַיִּפְשְׁחֵנִי - גרם לי להיות רע ולדרוך על התורה
והמצוות, ומחמת כן בעת הפורענות שָׁמַנִּי שָׁמֶם.

(יט) וּבַהֲגִיעַ זְמַן זֶה שֶׁל הַפּוֹרְעֵנוֹת, דְּרָךְ קִשְׁתּוֹ
לירות בי את כל חיציו, וַיִּצְיַבֵנִי כַּמְטָרָא לַחֶץ.

(יג) וְהִיצַר הָרַע הִבִּיא בְּכָלִיתִי בְּנִי אֲשֵׁפְתּוֹ -
הביא בתוך מחשבתי חיצים רוחניים [מתוך
ה'אשפה', שזהו הכלי שמניחים בו את החיצים],
להחטיאני אף במחשבות.

(יד) אומר הנביא, כל זה אירע לישראל מפני
שְׁהִיִּיתִי שְׂחֹק לְכָל עַמִּי כְּשֶׁאֲמַרְתִּי לָהֶם אֶת
נְבוֹאוֹת הַפּוֹרְעֵנוֹת, נְגִינָתָם הִיִּיתִי, דֶּרֶךְ לַעֲג, כָּל
הַיּוֹם.

(טו) הִשְׁבִּיעֵנִי בְּמִרוֹרִים - הַחְטִיאֲנִי הִיצַר
בחטאים רבים, הדומים למרור, שתחילתו מתוק
וסופו מר, הִרְוֵנִי לְעֵנָה - הביא עלי ה' עונשים
מרים כלענה, מתחילתם ועד סופם.

(טז) וַיִּגְרַס בְּחֶצֶץ שָׁנִי - בִּשְׁעַת הַחֲטָא הִיִּיתִי
דומה למי שאוכל מאכל שיש בו חצץ המשבר את
השיניים [אך גם נהנה מעט מטעם המאכל,
ובדומה לכך בשעת החטא היתה להם הנאה
קצת], ובשעת העונש הַכְּפִישָׁנִי - כאילו כפה את
כולי בְּאֶפְרַי, שיש בכך רק צער ויסורים.

(יז) וְתִזְנַח מְשָׁלוֹם נַפְשִׁי - כִּיּוֹן שֶׁנַּפְשִׁי זָנְחָה אֶת
התורה הקרויה שלום, לכן נַפְשִׁיתִי - שכחתי את
כֹּל הַטּוֹבָה.

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

(לז) ומביא ראייה נוספת לכך שכל מלחמותיו ונצחונותיו של נבוכדנצר היו בגזירת ה', כי **מִי זֶה אָמַר וַתְּהִי** - וכי יתכן שיהיה כח כזה ביד אדם, שכל מה שהוא יאמר יתקיים, כפי שהיה עם נבוכדנצר, שהתקיימו כל גזירותיו, אם ה' **לֹא צָוָה** זאת, ולכן עלינו לייחל ולהמתין לישועת ה', כי כשם שהגזירה הגיעה בציוויו, כך לאחר זמן הוא יושיענו.

(לח) אמנם, אף שהעונש בא בציווי ה', מכל מקום הבחירה היא ביד בני האדם, כי **מִפְּנֵי עֲלִיוֹן לֹא תֵצֵא הָרְעוֹת** - לא הרעה של החטא עצמו, ולא הרעה של העונש, כי החטא עצמו בורא את המשחית שמביא את הרעה על החוטא, וְהַטּוֹב - וכן הבחירה בטוב לא באה מאת ה', אלא מהאדם הבוחר בו [אך השכר הטוב בא מאת ה', ולכן את ה'טוב' אמר בלשון יחיד, כי רק הבחירה בטוב אינה מפי עליון, אך השכר הטוב הוא מה'. ואילו את ה'רעות' אמר בלשון רבים, כי גם החטא עצמו בא בבחירת האדם, וגם העונש נגרם על ידי האדם עצמו, שבורא בחטאיו מלאכים משחיתים המענישים אותם].

(לט) ולכן, **מֶה יִתְאוּנוּ אָדָם חַי** - מי שהוא צדיק, בבחינת 'אדם חי', אין לו מה להתאוּן ולהתלונן על ה', אלא יש לְגַבֵּר להתלונן רק **עַל הַטָּאוּ**, שהם המביאים עליו את היסורים והצרות.

(מ) ומעתה אין לנו תקנה אלא על ידי שְׁנַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ, וְנַחֲקֶרְהָ את דרכינו אצל אחרים, כי אין אדם רואה חובה לעצמו, וְנִשְׁוֹבָה על ידי זה **עַד ה'**.

(מא) **נִשָּׂא לְבַבְנוּ אֶל כַּפָּיִם** - ניחד ונרומם את המחשבה [הבאה מהלב] עם המעשה [הנעשה בכפיים], שיהיו כולם מכוונים רק **אֶל אֵל בְּשָׂמַיִם**, ואז יהיה ה' עמנו להצילנו.

(כז) **טוֹב ה' לְגִבֹר, כִּי יִשָּׂא עַל תּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּנִעְוָרָיו** - משעה שהיצר הרע מתנער להחטיאו, שאם מאותה שעה נושא האדם עול תורה ומצוות, אין ליצר כח להחטיאו.

(כח) ולכן ראוי שמי שבאו עליו יסורים, יִשָּׁב בְּדָד וַיִּדָּם - ימתין לתשועת ה', **כִּי נִטַּל עֲלָיו** - כיון שה' הוא שנשא עליו גזירה זו.

(כט) יתודה על חטאיו וישתחוה לה' עד אשר יתן בְּעֵפֶר פִּיהוּ, **אוֹלֵי יֵשׁ תִּקְוָה**.

(ל) וכיון שיאמין האדם שכל היסורים והצרות באים מאת ה', יתן לְמַכְהוֹ לְחַי, **יִשְׁבַּע בְּחַרְפָּה**, ולא יהיה הדבר קשה בעיניו.

(לא) והטעם שיש לאדם לצפות לישועת ה' [כאמור בפסוק כ"ח], **כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם ה'**.

(לב) **כִּי גַם אִם הוֹגָה** - הביא על האדם צער ותוגה, בטוחים אנו שלאחר זמן **וְרַחֵם כְּרַב חֲסִדָּיו**.

(לג) וכן אנו, כנסת ישראל, ראוי לנו לשבת בדד ולהמתין לישועת ה', **כִּי לֹא עָנָה** אותנו נבוכדנצר מִלְבָּבוֹ, וַיִּגָּה - וגרם במעשיו תוגה לְבָנֵי אִישׁ [בני אברהם יצחק ויעקב], לא היה זה בבחירתו ומרצונו.

(לד) כי לא יתכן שהיה זה בכוחו וביכולתו לְדַכֵּא תַחַת רַגְלָיו **כָּל אֲסִירֵי אֶרֶץ**, כי כבש את כל העולם, עד שכל יושבי הארץ היו נחשבים בזמנו כאסירים, שהרי אין זה בדרך הטבע כלל.

(לה) וכן מה שעשה נבוכדנצר, לְהַטּוֹת מִשְׁפָּט כָּל גִּבֹר שבעולם באותו זמן, וכי יתכן שיהיה לו כח לעשות כן נֶגְדַּ פְּנֵי עֲלִיוֹן.

(לו) וכי יעלה על הדעת שתהיה יכולת לנבוכדנצר לְעוֹת אָדָם בְּרִיבוֹ, וה' **לֹא רָאָה**, אלא בודאי הכל היה בגזירת ה', ונבוכדנצר היה רק שבט אפן.

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

שמפזרים לה גרגרי תבואה במלכודת, כך ישראל ירדו למצרים מחמת התבואה שהיו זקוקים לה, **איבי חנם**, כי גלות זו לא היתה מחמת חטא, והרי היא כגלות שבאה על ידי האויבים בחנם.

(נג) ומתנבא על גלות בבל, שבה השליכו את דניאל לבור שהיו בו אריות, **צמתו** - קשרו **בבור** את **חיי**, ולא הסתפקו בכך, אלא הוסיפו **ויזו אבן בי**.

(נד) ובגלות הזו גדלו הצרות כל כך, עד אשר כאילו **צפו מים על ראשי** להטביעני בהם, **אמרתי**, **נגזרתי** מן העולם.

(נה) והנה בגלות מצרים, **קראתי שמך ה'**, **מבור תחתיות**, כי היינו כבר בארבעים ותשעה שערי טומאה.

(נו) ואף על פי כן, בהיותי בעומק הטומאה, **קולי שמעת** וגאלתני ממצרים, ולכן גם עתה, **אל תעלים אונד** מקול קריאתי, וכיון שהחטאים מפסיקים בינינו לבין ה', וכדי לקבל את תפילת השבים חותר ה' חתירה מתחת לכסא כבודו, **לרוחתי לשועתי** - הרווח לי את המקום שתחתור לי כדי שתכנס שוועתי לפניך.

(נז) וביציאת מצרים, **קרבת אלי ביום אקראך**, על ים סוף, **ואמרתי אל תירא** [כמו שנאמר (שמות י"ד י"ג) "ויאמר משה אל העם אל תיראו התקצבו וראו את ישועת ה'"].

(נח) אמנם גם בגלות זו, כאשר השליכו את דניאל לגוב האריות, **רבת ה' ריבי נפשי**, **גאלת חיי**, כי הצילו ה' מהאריות, ואויביו הושלכו לשם ונאכלו על ידם.

(נט) מבקשת כנסת ישראל מה', גם אם **ראיתה ה' ענתתי** - עוונותי, **שפטה** אתה את **משפטי**, ואל תניחנו ביד האויבים, כי הם עושים לנו רעה בדרך נקמה.

(מב) בעת שלא היינו עם ה', והיינו מכוונים **נחנו** [כי נחסרה לנו האות אל"ף המרמזת על ה' שהוא אחד ויחיד], מחמת כן **פשענו ומרינו**, **אתה לא סלחת**.

(מג) **ספותה** - עשית מחיצה בינינו לבינך **באף**, שהוא היה החוצץ בינינו, **ותרדפנו** באף זה עצמו, ומחמת כן **הרגת**, **לא חמלת**.

(מד) **ספותה** - חצצת בינינו **בעון לך**, **מעבור תפלה**.

(מה) וכי **סחי ומאוס** [-כדברי מיאוס וגנאי] **תשימונו בקרב העמים**.

(מו) והרי על ידי זה **פצו עלינו פיהם כל איבינו**.

(מז) **פחד ופחת ה' לנו השאת והשבר**, כלומר, העשירות הגדולה שהיתה לנו בתחילה, שהיא השיאה [-פיתתה] והטתה אותנו לדרכי החטא, היא הגדילה את השבר, כי נפלנו ממקום גבוה ביותר, למקום שפל מאד, וזה היה לנו לפחד ומפלה.

(מח) משיבה השכינה לישראל, אין לכם להתייאש מהגאולה, כי עמכם אני בצרה, **ופלגי מים תרד עיני**, **על שבר בת עמי**.

(מט) אומרת כנסת ישראל, **עיני נגרה** דמעות, **ולא תדמה** - לא תדמום מלבכות, **מאין הפגות** - כי אין הפסקות כלל בין הצרות, עד שתמיד עיני בוכיה.

(נ) **עד ישקיף וירא**, ה' **משמים**.

(נא) **עיני עוללה** - עושה רעה **לנפשי**, **מפל פנות עירי** - מהטוב שאני רואה שיש לכל אומות העולם שסביבי, כי צערו של האדם גדול יותר כשרואה הוא את טובתם והצלחתם של אויביו.

(נב) ובגלות הראשונה, היא גלות מצרים, **צוד צדוני בצפור**, כי כשם שצדים את הציפור על ידי

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

הילדים שלה, שלא יכלה להניקם, **פִּינְעִים בְּמִדְבָּר**.

(ד) ומחמת שלא יכלו האמהות להניק את בניהם, **דָּבַק לְשׁוֹן יוֹנֵק אֶל חֶמוֹ בְּצִמָּא, עוֹלָלִים**, שהם גדולים מהיונקים ואוכלים כבר לחם, **שָׁאֲלוּ** [-ביקשו] **לֶחֶם, פָּרַשׁ פְּרוֹסַת לֶחֶם אֵין לָהֶם**.

(ה) **הָאֲכָלִים לְמַעַדְנִים** - הרגילים לאכול מעדנים, **נִשְׁמוּ** [-נעשו כשוממים] **בְּחוּצוֹת**, בראותם את כל הטוב שיש שם, ואינם יכולים לקנותו. **הָאֲמִנִים עָלֵי תוֹלַע** - הרגילים לישון על מצעים יקרים הצבועים בצבע של תולעת שני, **חִבְּקוּ אֲשָׁפְתוֹת שְׂמִצָּאוּ**, כדי שיוכלו לישון עליהם.

(ו) משיב להם ה', כל זה בא לכם מחמת שלא החזקתם ביד עניים ואביונים, **וַיִּגְדַּל עֵוֹן בַּת עַמִּי מִחִטָּאת סֹדִם**, כי אנשי סדום לא קיבלו את התורה, ולכן היה זה אצלם כ'חטאת', כמו דבר הנעשה בשגגה, ואילו ישראל כבר קיבלו את התורה, ולכן היה זה אצלם ל'עוון', הנעשה במזיד, ולכן גם עונשה של סדום היה קל יותר, **הַהִפּוּכָה כְּמוֹ רְגַע**, ולא התייסרו זמן רב, **וְלֹא חָלוּ בָּהּ יְדִים** של האויבים, ואילו ישראל נעשו ביסורים זמן רב, וניתנו ביד האויבים.

(ז) ומתאר את גודל העוון שהיה בישראל באותו זמן, כי **זָכוּ נְזִירֵיהָ מִשְׁלָג** - היו ביניהם צדיקים שהתנזרו מכל צרכי העולם הזה, עד שהזדככו כשלג, **צָחוּ מִחֶלֶב** - והיו ביניהם בעלי תשובה המשולים לחלב [כי הדם שבגוף האדם מזדכך ונעשה לחלב, וכך הם החליפו את מעשיהם הרעים, המשולים לצבע האדום, למעשים טובים המשולים לצבע לבן], **אָדְמוּ עֵצִים מִפְּנִינִים** - וכן היו ביניהם שופטי צדק שעשו דין ברשעים, והאדום הוא רמז למידת הדין, **סִפִּיר גְּזָרְתָם** -

(ס) כי **רְאִיתָה כָּל נִקְמָתָם** שהם עושים לי כשאני נופל בידם, **כָּל מַחְשַׁבְתָּם** להרע לי, ולכן טוב לי שאתה תשפטני.

(סא) **שָׁמַעַתְּ חֲרָפָתָם ה'** - שהם מחרפים את שם ה', **כָּל מַחְשַׁבְתָּם** רק עלי, להרע לי.

(סב) **שָׁפְתֵי קָמִי וְהִגִּינִם** - כל דיבוריהם של הקמים עלי להרע לי, רק **עָלֵי כָּל הַיּוֹם**.

(סג) **שִׁבְתָּם וְקִימָתָם הִבִּיטָה** - הבט על כל מעשיהם, כשהם יושבים וקמים, בכל מעשיהם הם באים רק להרע לי, **אֲנִי מִנְּגִינָתָם** - אני להם במקום מנגינה, כי הם שוחקים עלי תמיד.

(סד) **תְּשִׁיב לָהֶם גְּמוּל כְּנֶגֶד מַחֲשַׁבוֹתֵיהֶם** הרעות, ה', **הִשֵּׁב לָהֶם כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם** - כנגד מה שעשו לי בידיהם.

(סה) **תִּתֵּן לָהֶם מְגִנָּת [שבר] לֵב, תִּאֲלַתְדֵי לָהֶם** - קללתך תבוא עליהם [ו'תאלתד' מלשון 'אלה'].

(סו) **תִּרְדֹּף** את אויבי **בָּאָף, וְתִשְׁמִידִם** על ידי זה **מִתַּחַת שָׁמַי ה'**.

פֶּרֶק ד (א) כיון שה' שפך את חמתו על עצים ואבנים, מתאונן הנביא ואומר, **אֵיכָה** אירע הדבר, כי גם אחרי אשר **יוֹעַם זָהָב** - נגזז ארון הברית העשוי זהב, **יִשָּׁנָא** - והשתנה לגמרי **הַקֶּתֶם הַטּוֹב**, שדרגתו פחותה מהזהב, **וְתִשְׁתַּפְּכֶנָּה אֲבָנֵי קֹדֶשׁ** של בית המקדש **בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת**.

(ב) אחר כל זאת נשאר עדיין חרון אף על ישראל, עד כי **בָּנִי צִיּוֹן הִיָּקְרִים, הַמְּסֻלָּאִים** - הנערכים ומהוללים **בְּפֹז [זֶהָב יָקָר]**, **אֵיכָה נִחְשְׁבוּ לְנִבְלֵי חָרָשׁ, מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר**, שכמעט ואין להם תקנה.

(ג) **גַּם תִּנְיִם חָלְצוּ שֵׁד הִינִיקוּ גוּרֵיהֶן** - האויבים הכריחו את נשות ישראל להניק את בניהם של האויבים, עד שהיתה נראית **בַּת עַמִּי לְאֶכְזָר** על

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

ולא היה מי שימחה בידם, **נְגַאֲלוּ בְדָם** - התלכלכו בדם של רציחה, **בְּלֹא יוֹכְלוּ יַגְעוּ בְּלִבְשֵׁיהֶם** - ומרוב לכלוך של שפיכות דמים שהיתה שם לא יכלו לגעת בלבושיהם.

(טו) אומר הנביא לישראל, כיון שכל הצרות הללו יבואו מחמת נביאי השקר [כפי שנאמר בפסוק י"ג], אם כן **סורו** כבר עתה מאותם נביאי שקר, **טָמֵא קָרְאוּ לָמוֹ** - קראו להם טמאים, כי הרי בין כך לאחר שתראו שבאו עליכם כל הצרות מחמתם, תקראו ותאמרו להם **סורו סורו אל תַגְעוּ, כִּי נָצוּ** - כי תראו אז שנגלה קלונם [נצו' הוא לשון סרחון ולכלוך], **גַּם נָעוּ** - ותראו שִׁתְּנוּעוּ בגלות מחמת אותם נביאי שקר, **שִׁאֲמָרוּ** לכם אותם נביאי שקר **בְּגוֹיִם לֹא יוֹסֵפוּ לְגוֹר** - שלא תלכו לגלות בין הגויים, ומחמת כן לא חזרתם בתשובה, וכיון שבין כך לבסוף תסלקו מעליכם את נביאי השקר הללו, מוטב שתעשו זאת כעת, כשעדיין אתם יכולים לחזור בתשובה.

(טז) ואותם נביאי שקר וכהנים שהחטיאו את הרבים, **פָּנֵי ה' חֲלָקָם** - הכעס של ה' חילק אותם מכלל ישראל, **לֹא יוֹסִיף ה' לְהַבִּיטָם**, מחמת העוון שהיה בידם, אשר **פָּנֵי כַהֲנָיִם לֹא נִשְׂאוּ, וְזִקְנֵי לֹא חֲנָנוּ**.

(יז) **עוֹדֵינוּ תִכְלִינָה עֵינֵינוּ** - בעוד שענינו כלות **אֶל עֲזָרְתֵנוּ הֶבֶל**, כי קוינו לעזרת מלכי הגויים, **בְּצַפִּיתָנוּ צַפִּינוּ אֶל גּוֹי לֹא יוֹשֵׁעַ**.

(יח) ופתאום **צָדוּ** האויבים את **צַעֲדֵינוּ**, כפי שצדים בעלי חיים, ומנעו אותנו **מִלְקַת בְּרַחֲבֵינוּ**. אמנם בתוך סיפור הצרות, מספר את חסד ה', כי **קָרַב קִצְנוּ** - קירב ה' את הקץ של הגלות, כי נאמר בתורה (דברים ד' כ"ה) "כי תוליד בָּנִים וּבָנֵי בָנִים וְנוֹשְׁנֶתֶם בְּאֶרֶץ וְהִשְׁחַתְתֶּם וְעָשִׂיתֶם פֶּסֶל תִּמְוֹנֶת כָּל וְעָשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֵיךָ לְהַכְעִיסוֹ", ואם היו נשארים עוד שנתיים

והיו ביניהם צדיקים שמסרו עצמם על קידוש ה', והם משולים לאבן ספיר, שהיא חזקה ביותר ואי אפשר לשוברת.

(ח) ואף על פי כן לא חסו ישראל על כל הצדיקים הללו, עד כי **חָשַׁף מִשְׁחֹר תִּאֲרָם** מחמת עוני ורעב, **לֹא נִכְרוּ** [-לא היה מי שהכיר אותם לרחם עליהם] **בְּחוּצוֹת**, עד אשר **צָפַד עוֹרָם עַל עֲצָמָם, יָבֵשׁ הָיָה כְּעָץ**.

(ט) ומחמת הנהגה זו בא עליהם העונש מידה כנגד מידה, כי **טוֹבִים הָיוּ חֲלָלֵי חֶרֶב מִחֲלָלֵי רֵעֵב**, אך הם נענשו במיתת רעב, שהיא גרועה יותר, **שֶׁהֵם יָזְבוּ מִדְּקָרִים** - היתה כריסם נבקעת ופרשם זב מהם, **מִתְּנוּבַת שְׂדֵי** - מחמת העשבים והשרשים שהיו אוכלים, היה פרשם מתרבה, והיו מאוסים יותר, וזו היתה מידה כנגד מידה על כך שלא החזיקו ביד עני ואביון.

(י) ומחמת שהתאכזרו על הצדיקים, נענשו במידה כנגד מידה של אכזריות, עד כי **יָדֵי נְשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת בִּשְׁלוּ יַלְדֵיהֶן, הָיוּ לְבָרוֹת לָמוֹ** - היו להם למאכל, **בְּשֹׁבֵר בַּת עַמִּי**.

(יא) כל כך גדולים היו האף והחימה, עד אשר גם לאחר כל הצרות הללו **פָּלָה ה' אֶת חֲמַתּוֹ, שִׁפְךָ חֲרוֹן אַפּוֹ, וַיִּצַּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יִסְדֵּיתֶיהָ**, כי אם לא היה שופך חמתו על בית המקדש, היתה באה כליה על כל ישראל.

(יב) ולא היה דבר זה בדרך טבעית כלל, כי הרי **לֹא הֶאֱמִינוּ מַלְכֵי אֶרֶץ, כָּל יֹשְׁבֵי תֵיבֵל, כִּי יָבֵא צָר וְאוֹיֵב בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם**.

(יג) והרי זו ראיה שבא העונש בהשגחה פרטית, **מִחֲטָאוֹת נְבִיאֵיהָ** - נביאי השקר שלה, **עֹזֹנֹת כַּהֲנֵיהָ, הַשֹּׁפְכִים בְּקַרְבָּה דָם צַדִּיקִים**.

(יד) **נָעוּ עוֹרִים בְּחוּצוֹת** - אותם המשולים ל'עורים' בדעתם היו עוברים עבירות בפרהסיא,

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

פרק ה (א) זָכַר ה' מָה הָיָה לָנוּ - את הגדולה שהיתה לנו, הַבִּיטָה וְרָאָה לעומת זאת אֶת גּוֹדֵל הַרְפָּתָנוּ עֵתָהּ.

(ב) נִחַלְתָנוּ - בית המקדש, שהיה מקום השראת השכינה, נִהְפְּכָה לְזָרִים - מוקף עתה בכוחות הטומאה, בְּתֵינּוּ נִיתְנוּ לְנִכְרִים.

(ג) יְתוּמִים הָיִינוּ וְאֵין אָב - כיתומים שאביהם חי, כי אבינו שבשמים הסתלק מעלינו ועלה לשמים, אֲמַתֵּינוּ - ציון וירושלים, כְּאֶלְמָנוֹת.

(ד) מֵימֵינוּ בְּקֶסֶף שְׁתִּינוּ - הרי בזמן שהיו הגויים כנועים תחת ידינו, לא היינו נוטלים מהם אפילו מים בחינם, אלא היינו משלמים עליהם, עֲצִינוּ בְּמַחִיר נְבֹאוּ - ובמחיר אותן טובות באו העצים שהם הטעינו על צוארינו, כאמור בפסוק הבא ובפסוק י"ג.

(ה) עַל צוּאֲרֵנוּ נִרְדְּפָנוּ על ידי האויבים, שהטעינו על צוארינו משאות כבדים, יִגְעֵנוּ וְלֹא הוֹנַח לָנוּ.

(ו) כֹּל זֶה הָיָה בַעֲוֹן אֲשֶׁר מָצָרִים נָתַנוּ יָד - בטחנו במצריים שיסייעו לנו, ובטחנו באֲשׁוֹר לְשַׁבַּע לָחֶם, ולא בטחנו בה'.

(ז) אֲבֹתֵינוּ חָטְאוּ וְאֵינָם, כלומר, כיון שנפש הבן טמונה בנפש האב, לפעמים כאשר הבן עתיד להיות רשע הרי הוא גורם לאביו לחטוא, ועל כך אומר, אבותינו חטאו מחמתנו, וה' החשיב את עוונותיהם כאילו אינם, ולא הענישם כיון שלא היה הדבר בסיבתם, וְאֲנַחְנוּ, שגרמנו להם לחטוא, גם את עוונותיהם סָבַלְנוּ.

(ח) וּמַחֲמַת כֵּן גָדַל עוֹנְשֵׁינוּ, עד אשר עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ, פִּרְקֵי אֵין מִיָּדָם.

(ט) בְּנִפְשָׁנוּ נִבְיָא לְחַמְנוּ - כדי להביא לחם מהשדות הכנסנו את נפשינו בסכנה, מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר [-חרבם של האויבים הנמצאים במדבר].

בארץ ישראל, כמנין הגימטריא של "וְנוֹשְׁנָתָם", והיינו שמונה מאות חמשים ושתיים שנה מאז שנכנסו ישראל לארץ, אז מִלְאוּ יְמֵינוּ - היו נשלמים ימינו בעולם הזה לגמרי, פִּי בָא קִצְנוּ, כי היתה מתקיימת בהם הקללה האמורה בפסוק הבא "כִּי אֶבֶד תֵּאבְדוּן מִהָר", ולא היתה להם עוד תקומה, ולכן קירב ה' את הקץ בשנתיים, כדי שתהיה לישראל גאולה לאחר זמן.

(יט) וכדי שיתקיים הדבר, עשה ה' בחסדו שקלים היו רדִפְנוּ מִנְשָׁרֵי שָׁמַיִם, למהר את הגלות, עַל הַהָרִים דָּלְקָנוּ - ובזכות האבות המכונים 'הרים' רדפו אותנו האויבים במהירות, קודם שיעברו אותם שנתיים, וכך לא אבדנו לגמרי, בְּמִדְבָּר - מחמת העוון של העגל שעשו ישראל במדבר, אָרְבוּ לָנוּ.

(כ) רוּחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ ה', הוא יאשיהו מלך יהודה, שהיה מלך צדיק, נִלְכַּד בְּשַׁחֲתוֹתָם - במלכודות שלהם, אֲשֶׁר אָמְרָנוּ, בְּצִלוֹ נִחַיָּה בְּגוֹיִם.

(כא) שִׁישֵׁי וְשִׁמְחֵי - יש לך כעת ששון ושמחה במפלתנו, בַּת אֲדוֹם, הַיּוֹשֶׁבֶת בְּאַרְץ עוֹז, אך דעי שגם עֲלִידָה תֵעָבֵר כּוֹס זו של פורענות, תִּשְׁפָּרֵי - תהיי כשיכורה מיון התרעלה, וְתִתְעַרְרֵי - תקיאי כשיכור, כי אז תטיחי דברים כלפי מעלה, ותגלי לעיני כל את הכפירה שבתוכך.

(כב) תָם עֹנֶדָה בַת צִיּוֹן, כי ישראל מקבלים את יסוריהם באהבה, ואינם בועטים בהם ואינם באים לידי כפירה, ולכן לא יוֹסִיף ה' לְהַגְלוֹתָךְ. פְּקֹד עֹנֶדָה בַת אֲדוֹם, וכאשר יבואו עליך עונשים אלו ותשתי את כוס הפורענות, אז תדברי סרה בה' לכפור בו ובהשגחתו, ובכך גִּלָּה עַל חַטְאֲתֶיךָ - יתגלו חטאותייך, כי יראו הכל את דברי הכפירה שהיו טמונים בתוכך קודם לכן.

מגילת איכה עם ביאור על פי "פלגי מים" לרבי יעקב מליסא

(יז) ועל אף כל הצרות שהגיעו אלינו, מכל מקום רק על זה הנה דנה לבנו, ועל אלה חשכו עינינו.

(יח) על הר ציון ששמים, עד אשר שועלים הלכו בו.

(יט) ועיקר תפילתי היא, כיון שכל עוד לא באה הגאולה שלימה אין שמו של ה' שלם, ואין כסאו שלם, מבוקשינו הוא כי אתה ה' לעולם תשב, שיהא שמך שלם, כסאך לדור ודור, שיהא כסאך שלם.

(כ) למה לנצח תשפחנו - למה תשכח אותנו עד הימים הקרויים 'נצח', שהם ימות המשיח, ותמתין עד שנהיה אנחנו המתחילים לחזור בתשובה, ומחמת כן תעזבנו לארץ ימים.

(כא) מבקשים אנו שתהיה אתה הפותח לנו את דלתות התשובה, השיבנו ה' אליך, ונשובה, חדש ימינו כקדם - כימי קדם במצרים, שאתה פתחת לנו והתחלת את הגאולה.

(כב) כי אם מאס מאסתנו מחמת חטאינו, הלא כבר קצפת עלינו עד מאד, וקיבלנו את עונשינו, ולכן נבקש, "השיבנו ה' אליך ונשובה, חדש ימינו כקדם".

(י) עורנו כתנור נכמרו - העור שעל גופינו נראה כאילו התחמם ונשרף בתנור, מפני זלעפות - שריפת הרעב.

(יא) ועל ידי שהאנשים היו נעדרים מהעיר, לחפש אוכל בשדות ובמדבריות, נכנסו האויבים אל העיר, ונשים בציון ענו, בתלת בערי יהודה.

(יב) שרים בידם נתלו - השרים תלו את עצמם בידיהם, ואבדו עצמם לדעת, בחטא אשר בהיותם בשלווה פני זקנים לא נהדרו.

(יג) בחורים טחון נשאו - היו נותנים על כתפיהם ריחיים הטוחנות ושאר משאות כדי לייגעם, ונערים בעץ פשלו - כשל כוחם בנשיאת עצים.

(יד) ומעת אשר זקנים משער שבתו - הלויים הזקנים, שהיו שוערים בבית המקדש, שבתו ממלאכתם, בחורים מנגינתם - והלויים הצעירים, שהיו משוררים ומנגנים בבית המקדש, פסקו מלנגן.

(טו) מאותו זמן שבת משוש לבנו, ונהפך לאבן מחלנו.

(טז) כי עם חורבן בית המקדש נפלה עטרת ראשנו, אוי נא לנו כי חטאנו.